

VOORMALIG PHILIPSTERREIN ROERMOND

QuickScan Archeologie en Cultuurhistorie

Definitief

Reel BV

5 MAART 2021

Contactpersoon

DN

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 33
6800 LE Arnhem
Nederland

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Plangebied	5
1.3	Huidige en toekomstige situatie	6
1.4	Administratieve gegevens	7
1.5	Doel van de Quicksan	8
1.6	Werkwijze	8
1.6.1	De zes pijlers van cultureel erfgoed	8
1.6.2	Methodiek archeologie	9
1.7	Wetgeving en beleid	9
1.8	Gemeentelijk beleid archeologie	10
2	HISTORIE	12
2.1	Historische informatie	12
3	ARCHEOLOGIE	21
3.1	Archeologische informatie	22
3.1.1	AMK-terreinen	22
3.1.2	Eerder uitgevoerd onderzoek	22
3.1.3	Vondstlocaties en waarnemingen	23
3.2	Verwachte archeologische waarden	25
4	DE ZES PIJLERS VAN ERFGOED	26
4.1.1	Historisch landschap	26
4.1.2	Natuurlijk erfgoed	28
4.1.3	Immaterieel erfgoed	29
4.1.4	Gebouwd erfgoed	29
4.1.5	Collecties en objecten	35
4.2	Risico's & kansen	37
4.2.1	Risico's	37
4.2.2	Kansen	37

5	CONCLUSIES EN ADVIES	39
5.1	Conclusie archeologie	39
5.2	Conclusie cultuurhistorie	39
5.3	Advies cultuurhistorie	39
	REFERENTIES	41
	COLOFON	42

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

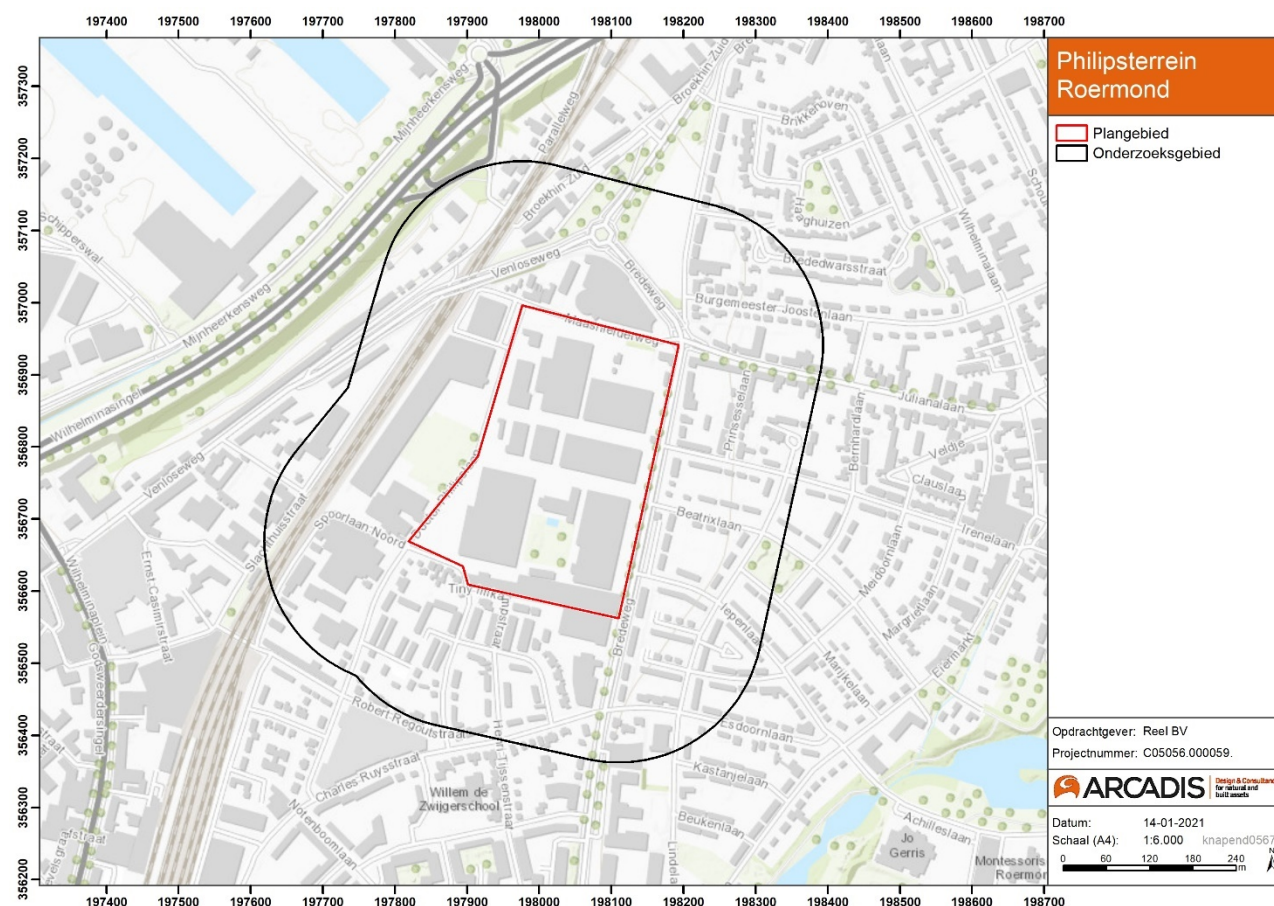
Arcadis heeft in opdracht van Reel BV (een initiatief van Berend Matzinger), een QuickScan archeologie en cultuurhistorie opgesteld voor het voormalig Philipsterrein in Roermond.

Reel BV heeft de intentie om het voormalig Philipsterrein in Roermond te transformeren en te ontwikkelen tot een levendig stadsdeel met woningbouw en een mixed-used programma. Het uitgangspunt is om dit gebied integraal te gaan ontwikkelen met respect voor de bestaande historische kwaliteiten van zowel de industriële bebouwing als de ruimtelijke opbouw van het terrein.

Het doel van deze QuickScan is tweeledig. Ten eerste heeft de QuickScan als doel inzicht te verschaffen in de cultuurhistorische waarden die zich in en om het plangebied kunnen bevinden. Op basis van een beknopte inventarisatie van deze waarden kunnen risico's en kansen in kaart worden gebracht. Ten tweede wordt er een beleidscheck archeologie uitgevoerd. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt in welke gevallen archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een KNA bureauonderzoek archeologie verplicht is.

1.2 Plangebied

Het voormalig Philipsterrein beslaat ca. 9 hectare en bevindt zich in Roermond. Het terrein bevindt zich ten noordoosten van het historische centrum van Roermond (Figuur 1).

Figuur 1: Locatie plangebied voormalig Philipsterrein Roermond.

1.3 Huidige en toekomstige situatie

Op de luchtfoto hieronder wordt de huidige situatie van het plangebied weergegeven (Figuur 2). Het voormalig Philipsterrein omvat het voormalig fabriekscomplex 'Philips Roermond'. Op dit moment vervullen de gebouwen geen functie. Het project bevindt zich in de visiefase. Dit betekent dat er nog geen definitief ontwerp is. De diepten van eventueel uit te voeren bodemroerende ingrepen zijn om deze reden niet bekend. Het uitgangspunt is om zoveel mogelijk uit te gaan van de bestaande situatie.

Figuur 2 Luchtfoto met het plan- en onderzoeksgebied.

1.4 Administratieve gegevens

Objectgegevens onderzoek	Projectnaam
Projectnaam	Voormalig Philipsterrein
Plaats	Roermond
Gemeente	Roermond
Provincie	Limburg
Oppervlakte plangebied	Circa 9 ha.
Uitvoerder	Arcadis Nederland BV
Auteur	Dirk Knapen
Contactpersoon	Dirk Knapen Arcadis Nederland B.V. Dirk.Knapen@arcadis.com
Uitvoeringsperiode onderzoek	Januari 2021
Beheerder en plaats documentatie	Arcadis Nederland BV, locatie Amersfoort

Objectgegevens onderzoek

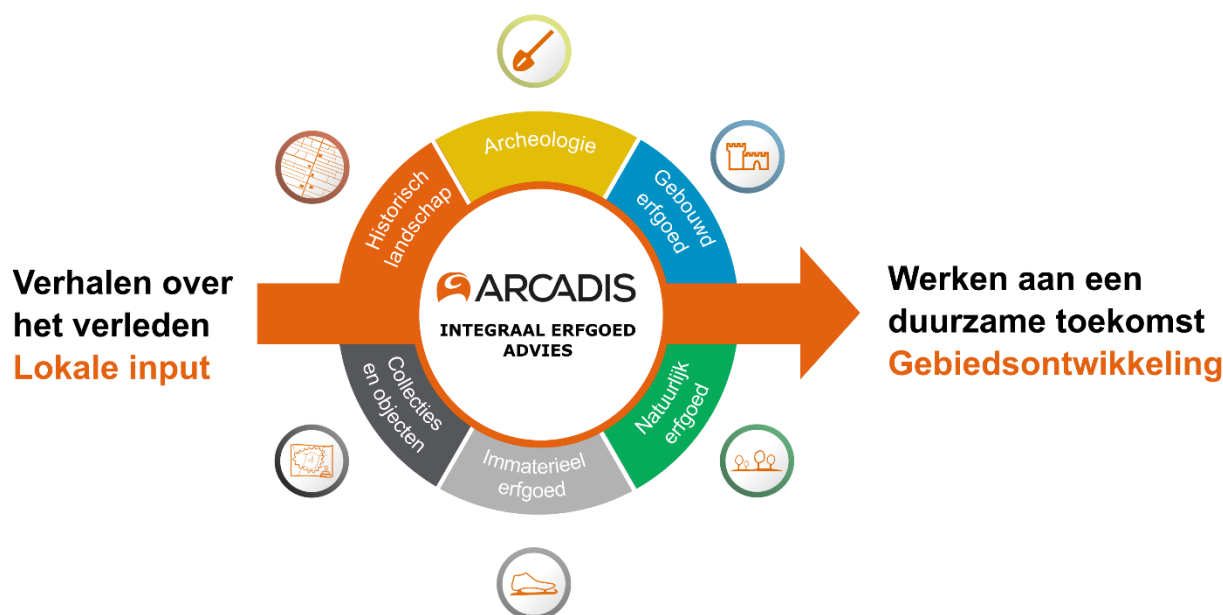
1.5 Doel van de Quickscan

- De QuickScan archeologie en cultuurhistorie heeft als doel inzicht te verschaffen in de archeologische en cultuurhistorische waarden die zich mogelijk in het plangebied bevinden of verwacht worden.
- Aan de hand van de QuickScan kunnen de risico's en kansen voor de cultuurhistorische waarden in het plangebied in kaart worden gebracht.
- Aan de hand van de QuickScan wordt een advies opgesteld over de noodzaak tot archeologisch onderzoek.

1.6 Werkwijze

1.6.1 De zes pijlers van cultureel erfgoed

Arcadis streeft naar een **integrale aanpak van erfgoed**. Erfgoed bevat **zes pijlers**: historisch landschap, gebouwd erfgoed, objecten & collecties, natuurlijk erfgoed, immaterieel erfgoed en archeologie. Deze aspecten vertonen een grote verbondenheid en onderlinge samenhang. Een integrale benadering van deze aspecten heeft een meerwaarde voor het project waarbinnen het wordt uitgevoerd. Het zorgt ervoor dat er een gedegen **inventarisatie** beschikbaar is en dat er een **integrale erfgoedwaardering** kan worden uitgevoerd.

Figuur 3. De zes pijlers van cultureel erfgoed.

Erfgoed vormt een basis voor de planvorming, het omgevingsproces, het ontwerp en de uitvoering. Het biedt kennis, inspiratie en handvatten voor het formuleren van risico's en kansen. De pijlers zullen niet allemaal van even groot belang zijn in ieder project en met onze werkwijze hebben we dat vroeg in het proces in beeld. Hierdoor kunnen kansen en risico's worden meegenomen en vindt zorgvuldige besluitvorming plaats.

Methodiek

Voor het aspect cultuurhistorie zijn de relevante identiteitsbepalende cultuurhistorische patronen en elementen beschreven. Het gaat om de sporen die de mens heeft nagelaten in het landschap, in samenhang met de oorspronkelijke vorm van het landschap.

Om tot een overzicht te komen van de kenmerkende elementen, is gebruik gemaakt van bestaande literatuur (o.a. Renes 1999), het rijksmonumentenregister, de atlas landschappelijk groen erfgoed en historisch kaartmateriaal (Oude Rivierkaarten Rijkswaterstaat, Kadastraal Minuutplan, historisch topografische kaarten).

Over de komst van industrie op het Vrijveld en dan vooral over de periode 1946 – 2005 is het document *Philips, Phycomp, Philips Roermond 1946 – 2005* zeer waardevol gebleken. Dit document is opgesteld door een oud medewerker van Philips Roermond, Peter Daamen. Vanuit zijn interesse over het verleden van Philips Roermond heeft hij na de sluiting van het bedrijf in 2005 geschiedkundig onderzoek gedaan. Daarvoor heeft hij gebruik gemaakt van krantenartikelen, foto's en zijn eigen herinneringen. Door contact met Peter Daamen op te nemen via Facebook is extra informatie verzameld voor het opstellen van dit document.

In deze QS willen we ingaan op de pijler archeologie, maar benoemen we ook de andere pijlers indien relevant. Archeologisch onderzoek richt zich op de overblijfselen van menselijk handelen uit het verleden. Deze overblijfselen zijn achtergebleven als sporen en artefacten in de bodem.

Zes pijlers

Bij de pijler historisch landschap worden de elementen die behoren tot de historische geografie beschreven. Dit zijn cultuurhistorische punten, lijnen en vlakken, zoals cultuurhistorische landschappen, historisch groen, historische paden, sloten, dijken, beplantingen etc. als ook historische zichtlijnen en historische wegen-, verkavelings- en beplantingspatronen etc.

Het gebouwde erfgoed bestaat uit de elementen die behoren tot de historische (steden)bouwkunde. Hieronder vallen beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.).

Onder de pijler Objecten en Collecties valt onder andere roerend erfgoed zoals museumcollecties. Kunstwerken zoals standbeelden in de publieke ruimte behoren hier ook bij.

Tot het natuurlijk Erfgoed behoren elementen in het landschap die door natuurlijke processen zijn gecreëerd. Ze vormen bijzondere elementen in het landschap zoals bijvoorbeeld een steilrand of een stuwwal. Ook aardkundige waarden vallen onder deze pijler.

Immaterieel erfgoed omvat sociale gewoonten, voorstellingen, rituelen, tradities, uitdrukkingen, bijzondere kennis of vaardigheden. Het betreft levend erfgoed, dat wordt overgedragen van generatie op generatie, belangrijk is voor een gemeenschappelijke identiteit en zo een belangrijke verbinding maakt met de geschiedenis van een plek en de huidige bewoners.

1.6.2 Methodiek archeologie

De werkzaamheden bestaan uit het opstellen van een QuickScan archeologie. Het resulterende rapport is geen KNA document en heeft als zodanig geen status. Voor deze QuickScan zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Het Bestemmingsplan Vrijveld Lommerveld (vastgesteld 2011-12-15).
- Monumenten- en archeologieverordening 2011(Gemeente Roermond 2011).
- Archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente Roermond
- Archeologische beleidskaart van de gemeente Roermond
- Eerder uitgevoerd onderzoek
- De Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Limburg
- Historisch kaartmateriaal (Bron: topotijdreis)

1.7 Wetgeving en beleid

Het juridisch- en beleidskader wordt gevormd door het Verdrag van Valletta 1992, de Erfgoedwet 2016, de Monumentenwet 1988, de Wet ruimtelijke ordening (Wro), de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), het provinciaal beleid en het gemeentelijk beleid.

1.8 Gemeentelijk beleid archeologie

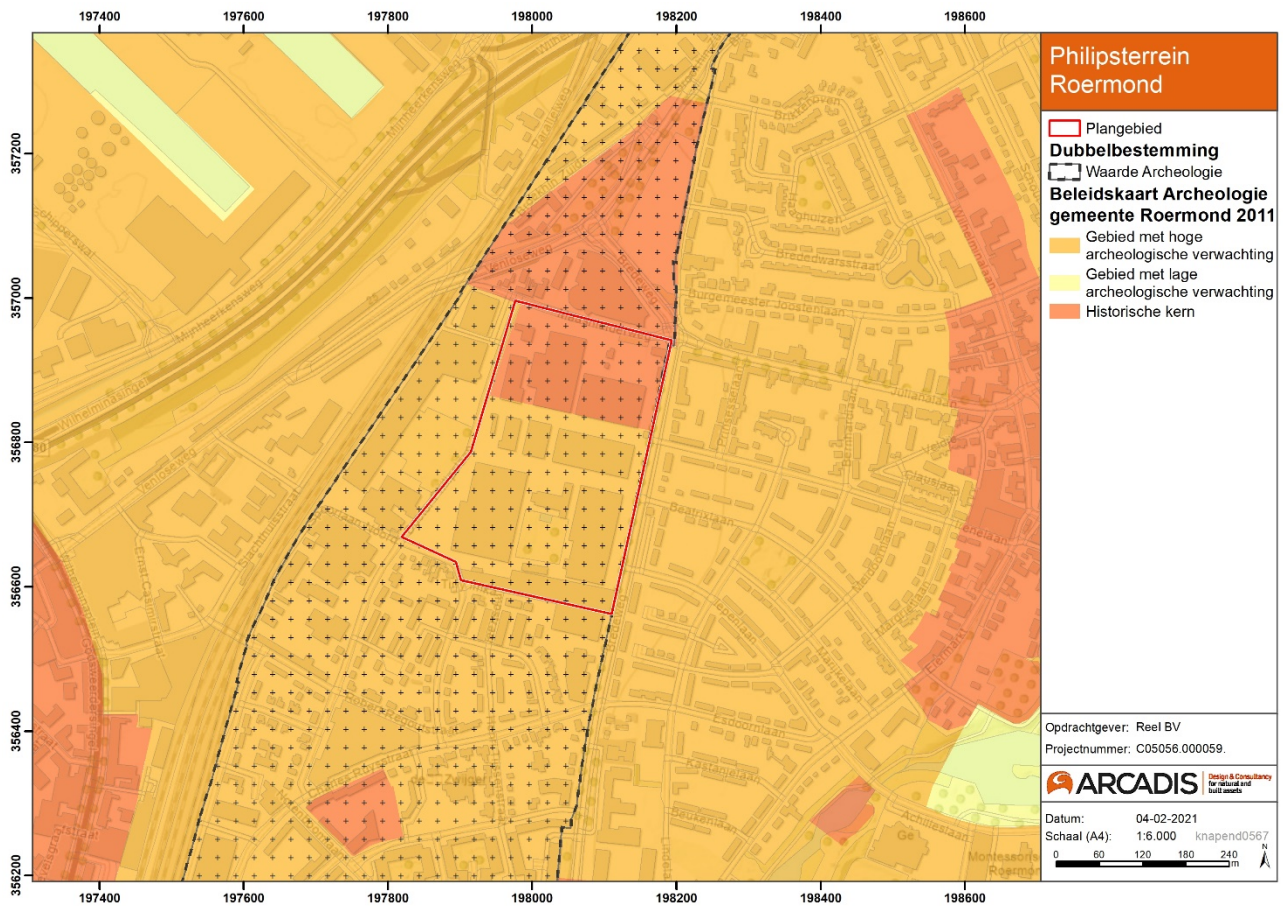
Het archeologiebeleid van de Gemeente Roermond is vastgelegd in het Bestemmingsplan Vrijveld Lommerveld (vastgesteld 15-12-2011) (www.ruimtelijkeplannen.nl). In Figuur 4 is te zien dat het plangebied zich bevindt in een zone met een dubbelbestemming Waarde Archeologie. Op de beleidskaart van de gemeente Roermond raakt het voormalig Philipsterrein een historische kern (Gemeente Roermond, 11-07-2011).

Volgens de beleidskaart archeologie geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. Het noorden van het plangebied raakt een historische kern. Over de factoren die hebben geleid tot het ontstaan en de continuïteit van de historische kernen in Roermond is nog weinig bekend. Daarom heeft de gemeente Roermond onderzoeksgebieden op de beleidskaart gezet die vanuit archeologische oogpunt waardevol en behoudens-waardig zijn. Binnen het onderzoeksgebied historische kern wordt zoveel mogelijk gestreefd naar het behoud van archeologische resten. Voorafgaand aan grondwerkzaamheden binnen de als historische kern aangeduide gebieden, dient een archeologisch vooronderzoek plaats te vinden waar uit moet blijken wat de archeologische verwachting is (Gemeente Roermond 2011).

De beleidskaart archeologie uit 2011 komt niet volledig overeen met het bestemmingsplan archeologie uit 2011. In het bestemmingsplan wordt geen onderscheid gemaakt tussen de historische kern en de zone met een Waarde Archeologie.

Voor de zone Waarde - Archeologie van het bestemmingsplan Vrijveld Lommerveld geldt een vrijstellingsgrens voor grondwerkzaamheden van 0,40 m en 100 m². Deze vrijstellingsgrens komt overeen met de beleidszone 'Gebied met hoge archeologische verwachting' op de beleidskaart archeologie.

Op de voor Waarde – Archeologie aangewezen gronden mag zonder omgevingsvergunning geen bebouwing worden opgericht met uitzondering van vervanging, vernieuwing of verandering van de bestaande bebouwing waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering (Gemeente Roermond, 2011).

Figuur 4 Archeologische beleidskaart gemeente Roermond en de dubbelbestemming Waarde Archeologie (Gemeente Roermond, 2011).

2 HISTORIE

Historische bronnen geven informatie over boven- en ondergrondse ontwikkelingen in het onderzoeksgebied. De historie van een plangebied speelt een grote rol bij het bepalen van de archeologische verwachting. Historische bronnen verschaffen informatie over de ontginning en gebruik van en bewoning in het plangebied. Deze informatie is ook van belang voor de cultuurhistorische inventarisatie binnen het onderzoeksgebied.

Voor de negentiende en twintigste eeuw zijn de ontwikkelingen te achterhalen door historisch kaartmateriaal te analyseren. Kaarten worden met een relatief grote regelmaat geproduceerd, en laten de ontwikkeling van een landschap nauwkeurig zien. De historische kaartenreeks hieronder geeft een goede weergave van de historische ontwikkeling van het plangebied.

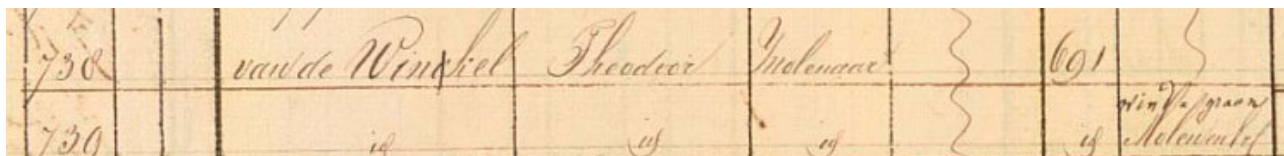
2.1 Historische informatie

Ontstaansgeschiedenis en historisch landgebruik

Het stratenpatroon rondom het voormalig Philipsterrein is herkenbaar op de kaart van Jacob van Deventer gemaakt in de periode 1558 – 1570 (Figuur 6). Op deze kaart is te zien dat het plangebied zich buiten de stadsgrenzen bevindt in een gebied met bouwlanden. Ten oosten van het plangebied is een bewoningskern met lintbebouwing zichtbaar. Direct ten noordwesten van het plangebied staat op deze kaart een molen verbeeld.

De molen is ook te zien op het kadastrale minuutplan uit de eerste helft van de 19de eeuw (Figuur 8). Het stratenpatroon op de minuutkaart komt overeen met de situatie in de 16de eeuw. In de periode waarin het minuutplan werd opgesteld vormde de weg nu aangeduid als de Bredeweg de gemeentegrens tussen de gemeenten Roermond en 'Maesniel'.

Aan de Bredeweg is op de kadastrale minuutplan een tweede molen te zien met perceelnummer 739 (Figuur 8). Deze bevindt zich binnen het plangebied. In de Oorspronkelijke aanwijzende tafels (OAT), van de kadastrale kaart is te zien dat perceelnummer 739 een 'Molen en erf' betreft (Figuur 5). De eigenaar en 'Vruchtgebruiker' van deze molen is de molenaar Theodoor van de Winkel. Deze molen bevindt zich binnen het plangebied.

Figuur 5 Oorspronkelijke aanwijzende tafels (OAT) behorende bij minuutplan MIN11087B03.

Op de minuutkaart wordt de zone waar het plangebied deel van uitmaakt 'Vrij Velde' genoemd. De naam Vrijveld zou kunnen verwijzen naar het heffen van tienden. Sinds de komst van Karel de Grote rond 800 werden tienden geheven op oogst. Een tiende deel van de oogst moest afgedragen worden. De naam Vrijveld verwijst er mogelijk naar dat dit veld tiendenvrij was (Buurtvereniging 't Vrijveld, 2016).

Er bestaat ook een mogelijkheid dat het Vrijveld zijn naam te danken aan het feit dat het lange tijd heeft bestaan uit onbebouwde velden. Vanuit militair-strategisch oogpunt was het belangrijk om een vrij schootsveld buiten de stadsmuren te behouden. Hier mocht niet te veel worden gebouwd zodat men de vijand kon zien naderen en zodat men een vrij schootsveld had.

In de 16de en 17de eeuw is Roermond verschillende keren belegerd waarbij het Vrijveld werd gebruikt door belegeraars. De laatste keer was tijdens de Spaanse successieoorlog in 1702. De stadsmuren van Roermond waren toen niet opgewassen tegen het gerichte mortiervuur onder leiding van Menno van Coehoorn (Buurtvereniging 't Vrijveld, 2016).

Met de ingebruikname van het station en het spoor in Roermond ontstond in 1865 een nieuwe fysieke barrière tussen het Vrijveld en het historische centrum. Op de kaart van 1900 is de spoorverbinding tussen

Maastricht, Venlo en Nijmegen ten westen van het Vrijveld te zien (Figuur 9). De verbinding tussen Roermond en Weert kwam in 1913 tot stand (Buurtvereniging 't Vrijveld, 2016).

Op de historische kaart van 1900 is te zien dat zich ten noorden van het plangebied nieuwe bebouwing bevindt (Figuur 9). De molen van Theodoor van de Winkel die op de minuutkaart uit de eerste helft van de 19de eeuw te zien is is niet meer zichtbaar op de kaart uit 1900 (Figuur 8). In de 20ste eeuw en dan vooral vanaf de vestiging van Philips op het terrein in 1947, wordt het terrein steeds verder bebouwd met fabriekshallen en bijbehorende gebouwen (Figuur 12). Ook de bouwlanden grenzende aan het terrein worden steeds verder bebouwd.

In de twintigste eeuw worden om het plangebied steeds meer wegen aangelegd als onderdeel van nieuwe woonwijken. Een grote verandering betreft de aanleg van de Venloseweg ten noorden van het plangebied. Het stratenpatroon rondom het plangebied met de Maasnielderweg in het noorden, de Bredeweg in het oosten en de Doctor Philipslaan in het westen komt nog steeds overeen met de situatie die op de kaart van Jacob van Deventer uit de 16de eeuw te zien is.

Industrie op het Vrijveld

De molen van Theodoor van de Winkel die op de minuutkaart uit de eerste helft van de 19de eeuw te zien is kan gezien worden als een eerste vorm van industrie op het Vrijveld. Deze molen is niet meer te zien op de historische kaart van 1900 (Figuur 9).

In 1916 vestigde de eerste bedrijfjes zich op het Vrijveld waaronder de linnenweverij Elias. In 1947 vestigde Philips zich in het gebouw van Elias voor de productie van 'rijwioldynamo's'. In 1951 werden de overige gronden van het voormalig Philipsterrein door Philips aangekocht en werd begonnen aan de bouw van meerdere fabriekshallen en bijgebouwen. Tot 2005 is het fabriekscomplex in etappes uitgegroeid tot de huidige omvang (Daamen, 2012).

Op Figuur 13 is te zien hoe de omgeving van het voormalig Philipsterrein er in 1954 uit zag. Ten oosten van het terrein bevonden zich bouwvelden en in het westen zijn de eerste nieuwbouwwijken waaronder het 'Witte dorp' van Maasniel te zien (Daamen, 2012).

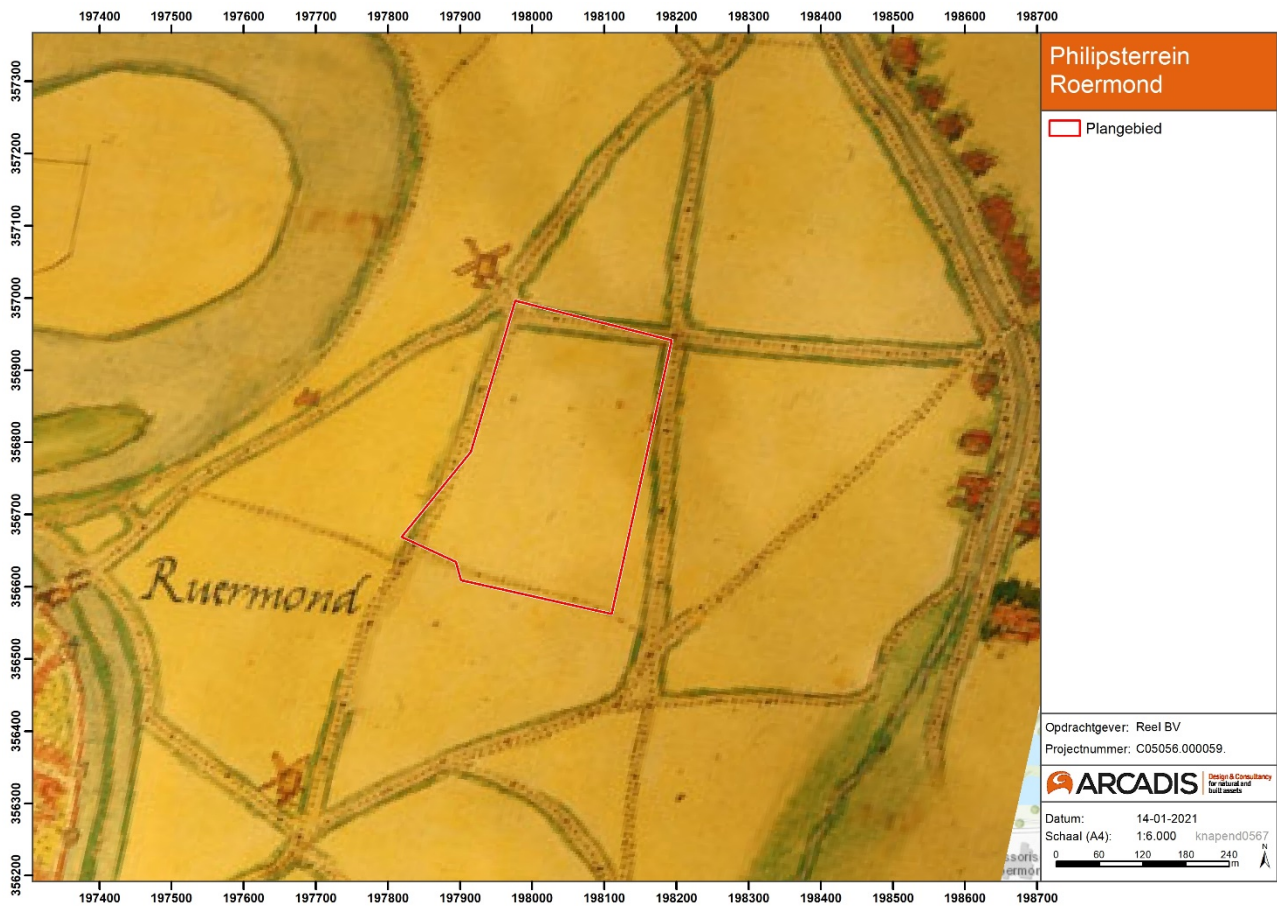
Op het voormalig Philipsterrein is altijd ruimte geweest voor recreatieve en groene zones. Op de topografische kaart van 1970 en jonger is te zien dat er zich een parkje met een vijver op het terrein bevindt (Figuur 11). In het noordoosten van het terrein bevond zich een tennisbaan. In de beginjaren werd het onderhoud uitgevoerd door het personeel van Philips. Perkplanten werden door Philips medewerkers gekweekt, opgepot en geplant. Begin jaren 90 werd operatie Centurion opgestart waarmee onder andere de uitbesteding van werkzaamheden als deze begon (Daamen, 2012).

Op het perceel waar zich ook het parkje bevindt lag tevens de bedrijfskantine en de personeelswinkel. In de kantine vonden alle personeelsbijeenkomsten plaats. Hier werd gekiend, gedanst, gekaart en hier werden de personeelsfeesten gehouden. Ook het feest van het 75 jarig bestaan van Philips werd hier gevierd. In 1963 brandde de houten kantine af waarna deze op dezelfde plek weer herbouwd is (Daamen, 2012).

Het gebouw in het zuidwesten van het voormalig Philipsterrein werd rond 1986 door Philips verkocht aan de Italiaanse firma Bagnatica gevestigd in Bergamo. Daarna werd het in 1988 verbonden aan het bijgebouw ten westen daarvan (Figuur 15). In dit jaar werden de terreinen van Bagnatica en Philips gescheiden met een hekwerk (Figuur 17) (Daamen, 2021).

Tweede Wereldoorlog

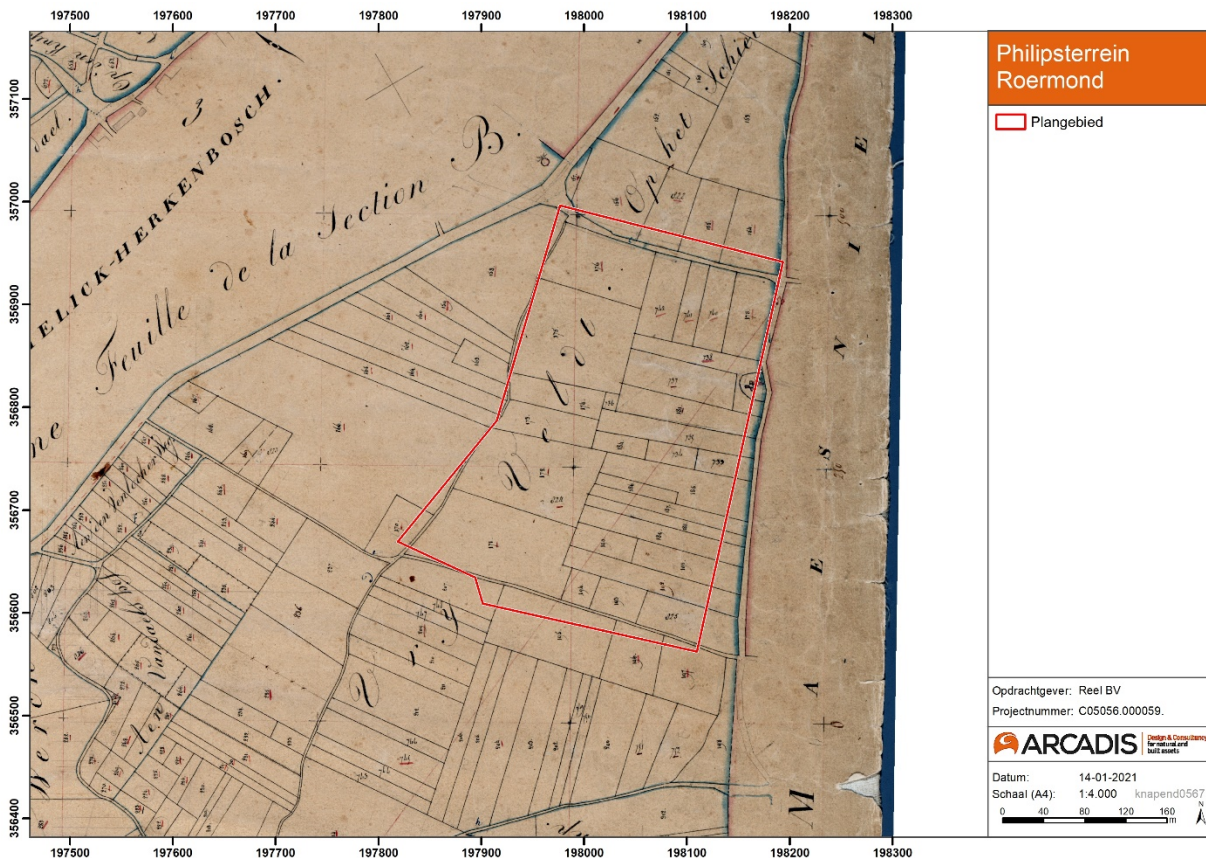
Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het textielabriekje van de N.V. Elias gebruikt door de Duitsers om barakken in te bouwen voor hun soldaten. Na de bevrijding dienden deze locatie als legerplaats voor ongeveer 900 Russen en Polen (Daamen, 2012) (Figuur 14).

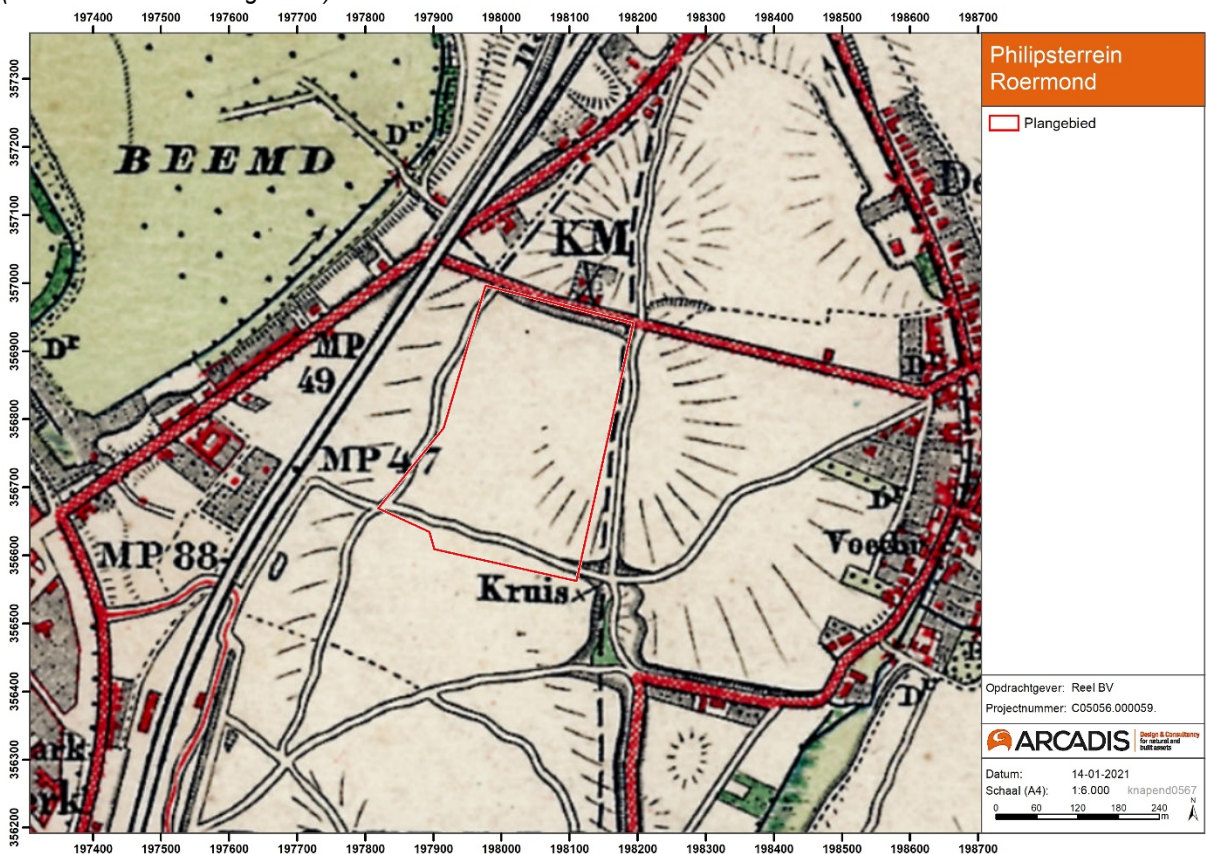
Figuur 6 Ligging van het voormalig Philipsterrein op de georeferereerde kaart van Roermond gemaakt door Jacob van Deventer tussen omstreeks 1558 en 1570.

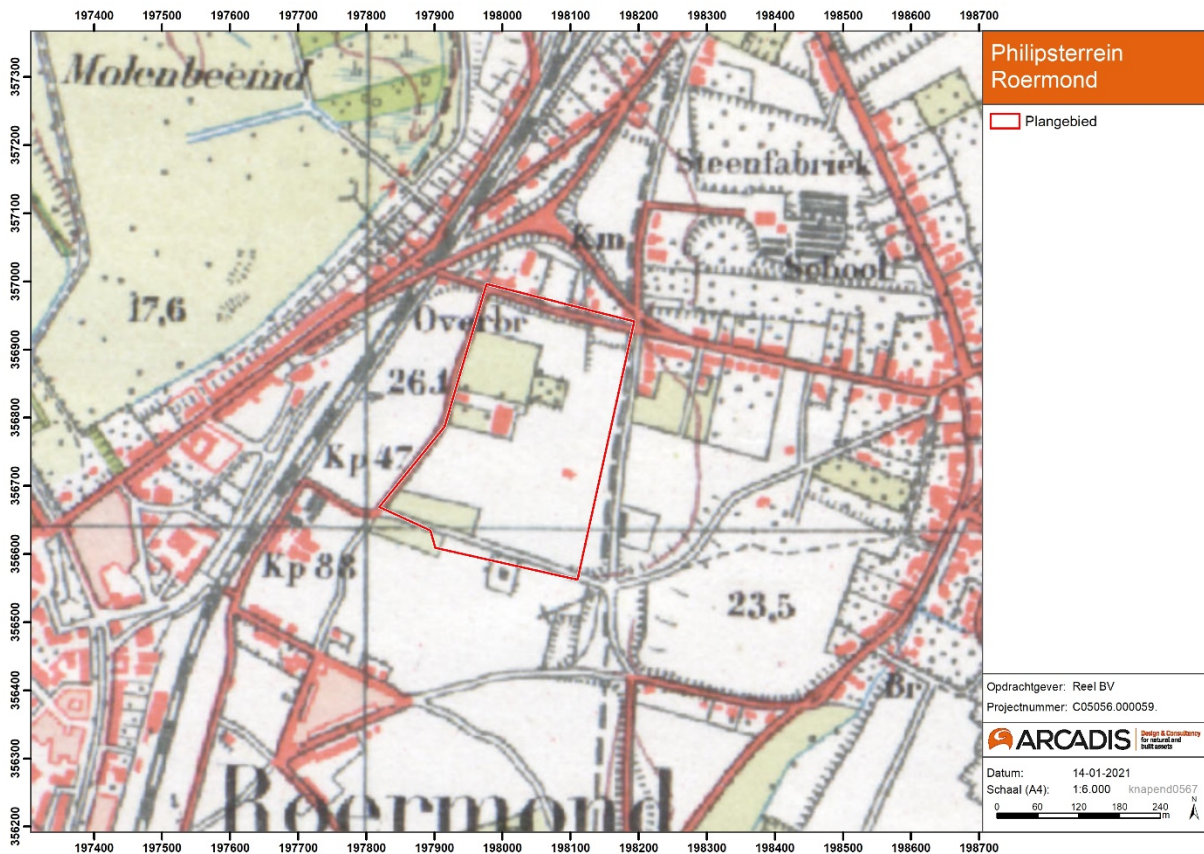
Figuur 7 Kaart van Roermond gemaakt door Jacob van Deventer omstreeks 1558 en 1570.

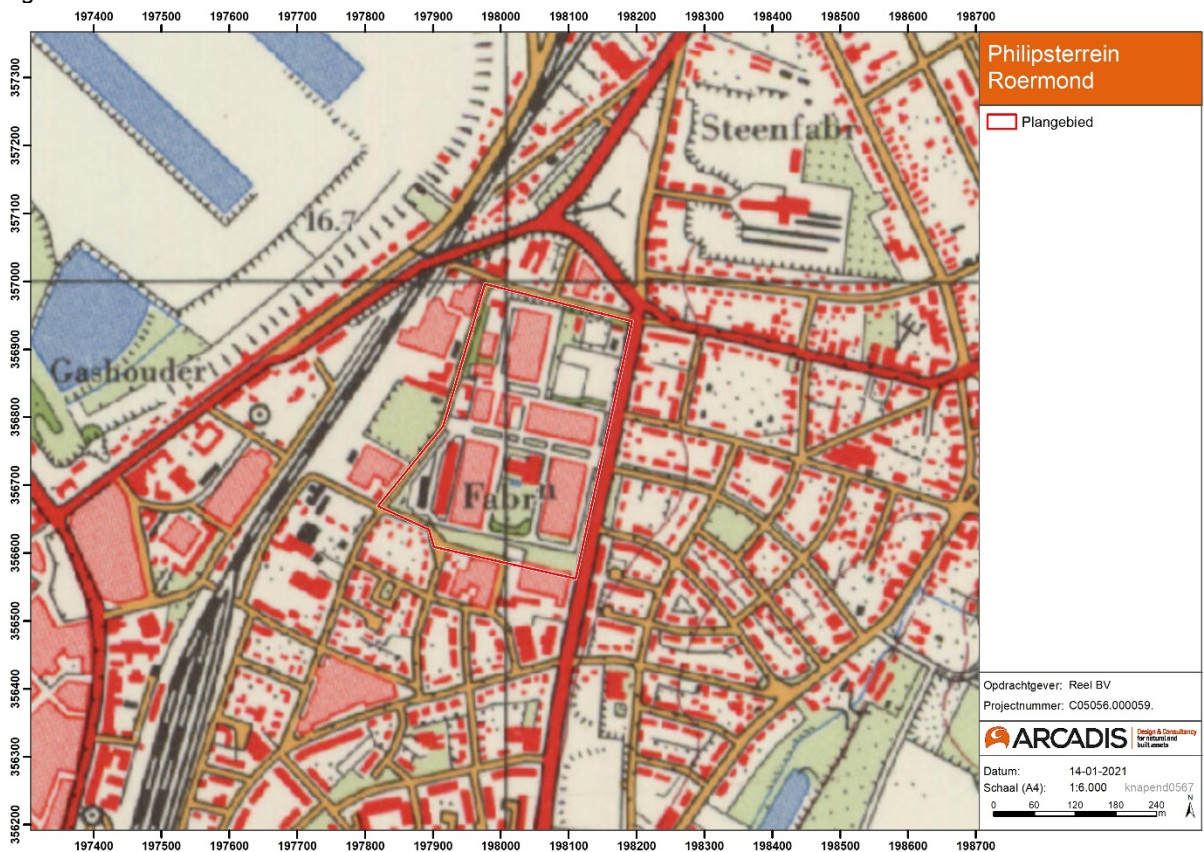
Figuur 8 Kadastrale kaart 1811-1832: Minuutplan Roermond, Limburg, sectie B, blad 03 (MIN11087B03) (beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

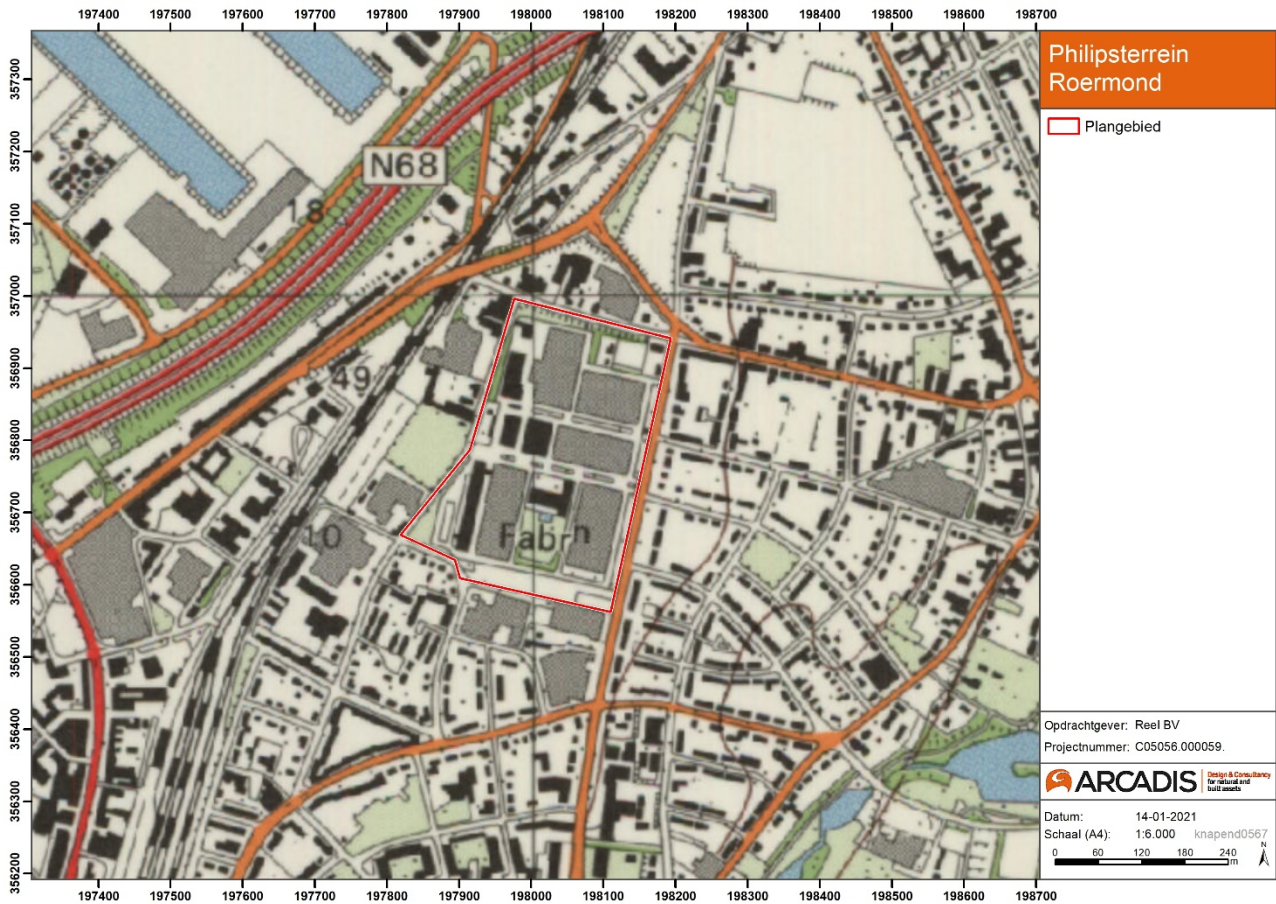
Figuur 9 De historische kaart van 1900. Deze kaart is niet goed gegeorefereerd, het plangebied bevindt zich iets ten noorden van deze projectie (Topotijdreis).

Figuur 10 De historische kaart van 1950.

Figuur 11 De topografische kaart van 1970.

Figuur 12 Topografische kaart van 1990.

Figuur 13 Het voormalig Philipsterrein met bouwlanden op de voorgrond in 1954 (Daamen, 2012).

Figuur 14 publicatiedatum 04-02-1947 bron: Amigoe di Curacao (Daamen, 2012).

Figuur 15 Gebouw C wordt verbonden met de aanbouw ten westen van de fabriekshal in 1988 (Foto uit het archief van Peter Daamen, 2021).

Figuur 16 Rechts bevindt zich de ingang van de kantine, de ruimte op de voorgrond betreft de personeelswinkel (Foto uit het archief van Peter Daamen, 2021).

Figuur 17 Het terrein met Gebouw C werd in 1988 fysiek gescheiden van het voormalig Philipsterrein na de verkoop aan de Italiaanse firma Bagnatica rond 1986 (Foto uit het archief van Peter Daamen, 2021).

3 ARCHEOLOGIE

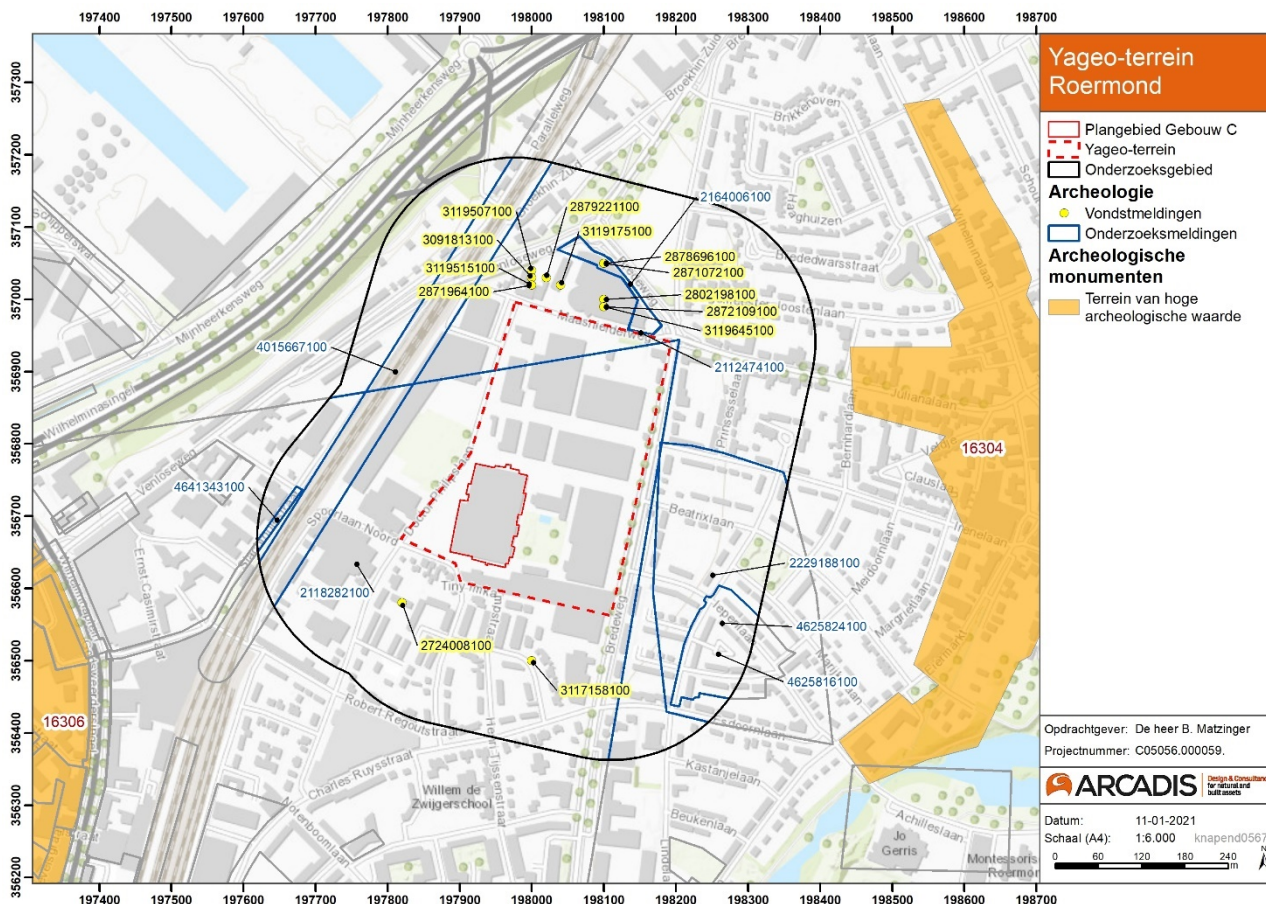
In dit hoofdstuk worden de onderdelen AMK-terreinen, vondstlocaties en onderzoeksmeldingen behandeld. De perioden die we hierbij gebruiken staan in Tabel 3.

Periode	Begin		Einde	
Nieuwe Tijd	1500		Heden	
Late Middeleeuwen	1050		1500	
Vroege Middeleeuwen	450		1050	
Romeinse Tijd	12	v. Chr.	450	
IJzertijd	800	v. Chr.	12	v. Chr.
Bronstijd	2.000	v. Chr.	800	v. Chr.
Neolithicum	5.300	v. Chr.	2.000	v. Chr.
Mesolithicum	8.800	v. Chr.	4.900	v. Chr.
Laat Paleolithicum	35.000	v. Chr.	8.800	v. Chr.
Midden Paleolithicum	300.000	v. Chr.	35.000	v. Chr.

Tabel 2: Tijdsperioden archeologie.

3.1 Archeologische informatie

Bekende archeologische waarden bestaan uit archeologische monumenten (AMK-terreinen), archeologische vondstmeldingen. Door onderzoeksmeldingen te behandelen wordt duidelijk of en wat voor archeologisch onderzoek er is uitgevoerd in het onderzoeksgebied.

Figuur 18 Vondstmeldingen, onderzoeksmeldingen en AMK-terreinen binnen het onderzoeksgebied (Archis3).

3.1.1 AMK-terreinen

De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) geeft terreinen weer van archeologische waarde, hoge archeologische waarde, zeer hoge archeologische waarde en beschermde terreinen met zeer hoge archeologische waarde. De waardevolle terreinen worden als planologische dubbelbestemming in bestemmingsplannen opgenomen. Uit de AMK blijkt dat geen AMK-terreinen het onderzoeksgebied raken.

3.1.2 Eerder uitgevoerd onderzoek

Het eerder uitgevoerde archeologische onderzoek binnen het onderzoeksgebied wordt weergegeven in Figuur 18 en beschreven in Tabel 1.

Onderzoeksmelding	Jaar / Uitvoerder / Soort onderzoek	Beschrijving
2118282100	2010 / ADC ArcheoProjecten / Archeologische begeleiding	'In opdracht van de gemeente Roermond heeft ADC ArcheoProjecten een Archeologische Begeleiding (protocol IVO-P) uitgevoerd ten behoeve van de aanleg van bezinkbasins en aanpassingen aan het rioolstelsel op verschillende locaties in Roermond. De Archeologische Begeleiding behelsde het toezicht

houden op het uitgraven van de bouwputten voor de bezinkbasins en aanpassingen aan het rioolstelsel. De locaties liggen verspreid door Roermond. Tijdens de begeleiding zijn op geen van de locaties archeologische sporen of vondsten aangetroffen (ADC ArcheoProjecten (2010)). ‘

2112474100	2006 / ADC ArcheoProjecten / Archeologische boring	Er zijn op basis van boringen geen indicaties voor vindplaatsen aangetroffen.
4015667100	2016/ Sweco / Archeologisch bureauonderzoek	Niet relevant voor dit onderzoek.
4641343100	2018/ Sweco / Archeologisch bureauonderzoek	Niet relevant voor dit onderzoek.
2164006100	2007 / ADC ArcheoProjecten / Archeologisch proefputten/ proefsleuven onderzoek	‘Buiten enkele recente verstoringen werden er geen andere grondsporen aangetroffen. Het weinige archeologische vondstmateriaal dat gevonden werd, kwam allemaal uit de bouwvoor. Het betrof hier voornamelijk aardewerk uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Onder de bouwvoor zat een pakket geroerde grond. Hieronder werd onverstoorde zandgrond aangetroffen.’ (ADC ArcheoProjecten, 2007).
2229188100	2009 / ADC ArcheoProjecten / Archeologisch booronderzoek	‘Uit het booronderzoek blijkt dat de top van de bodem onder de geasfalteerde weg geheel is verstoord. Uit het booronderzoek blijkt dat er geen natuurlijk bodemprofiel meer aanwezig was. Uitgaande van een oorspronkelijk aanwezige brikgrond is er minimaal 0,8 meter verdwenen.’ (ADC ArcheoProjecten, 2009). ‘Archeologische waarden die mogelijk oorspronkelijk in het gebied aanwezig geweest zijn, zijn verstoord of vernietigd.’ (ADC ArcheoProjecten, 2009).
4625824100	2018 / Econsultancy BV / Archeologisch booronderzoek	‘Op basis van de waargenomen bodemverstoringen en de aanwezigheid van bebouwing op een deel van de nieuwbouwlocatie, kan worden geconcludeerd dat archeologische waarden niet meer <i>in situ</i> worden verwacht. De gespecificeerde archeologische verwachting, zoals die is weergegeven tijdens het bureauonderzoek, is door het booronderzoek bijgesteld naar laag voor alle perioden.’ (Econsultancy BV, 2018).
4625816100	2018 / Econsultancy BV / Archeologisch bureauonderzoek	Niet relevant voor dit onderzoek.

Tabel 1 Onderzoeksmeldingen.

3.1.3 Vondstlocaties en waarnemingen

Vondstlocaties zijn archeologische vindplaatsen die geregistreerd zijn in Archis3. Zoals te zien is in Figuur 18 bevinden zich in het plangebied geen vondstlocaties maar wel 13 binnen de contouren van het onderzoekgebied. De vondsten die rondom het plangebied zijn gedaan dateren uit de perioden Neolithicum, de Bronstijd, de IJzertijd en de Romeinse Tijd.

In het noorden van het onderzoekgebied zijn in het verleden meerdere crematiegraven en bijbehorende resten aangetroffen behorend tot een Romeins Grafveld. Er zijn hier ook crematiegraven en bijbehorende vondsten uit de IJzertijd aangetroffen.

Vondstlocatie	Beschrijving
2871964100	'De proefsleuf ten westen van meubelfirma Sijben heeft enkele plekjes crematie, wat scherven en een romeinse munt opgeleverd. Enkele proefsleuven ten noorden van het terrein waren vondstloos. Deze opgraving was noodzakelijk, omdat meubelbedrijf Sijben ging uitbreiden. Op deze plaats zijn in het verleden en in later tijd meerdere crematiegraven aangetroffen, behorend tot een Romeins grafveld.'
3119515100	'In september 1989 werd bij het graven van een gasleidingsleuf een grafvondst gedaan, zodat er een opgraving werd gestart. In het bovenstaande zijn de belangrijkste vondsten ingevoerd, waaronder enige royale bijgaven van een enkel graf. Het grafveld maakt een rijke indruk. Het meeste aardewerk dateert uit de tweede eeuw n.C.. In het verleden zijn in de directe omgeving van deze vindplaats al meerdere Romeinse crematiegraven aan het licht gekomen.'
3091813100	Deze vondstmelding betreffen keramiek, menselijk bot en ijzer uit de Midden Romeinse Tijd behorende tot een crematiegrafveld.
3119507100	'In het CAA bevinden zich opgravingsgegevens van de archeologische werkgroep Rura m.b.t. de opgraving van een Romeins grafveld aan de Maasnielderweg te Roermond (sept. 1989). Hierbij is tevens een formulier aanwezig, waarop gesproken wordt over een eerdere vondst in de directe omgeving hiervan: 'In maart '89 werd door dhr. H. Pijpers te Swalmen een romeins krematiegraf gevonden bij tuinaanleg. Hierbij kwamen vier glazen voorwerpen en een glad-wandige kruik voor de dag'. Hierna volgt een korte beschrijving van de vierglazen voorwerpen. Op een ander formulier wordt deze vondst nog eens aangehaald en daarbij vermeld, dat Pijpers de vondsten beschikbaar zou stellen aan het museum in Roermond. Op bijgevoegde plattegrond met de opgravingslocatie staat de vondst van dit graf ook aangegeven en zijn aan de hand daarvan de coördinaten van het grafafgeleid. Op deze plaats zijn in het verleden en in later tijd meerdere crematiegraven aangetroffen, behorend tot een Romeins grafveld (zie Goossens, 1930, p.20-21 en de overige waarnemingen onder objectcode 58DN-78).'
2879221100	De vondst betreft een urn handgevormde urn uit de Vroege IJzertijd. 'De documentatie in het CAA bestaat uit een door J.H.F. Bloemers ingevuld CAA-fiche, waarop is vermeld: ' Grote urn (L. 17; diam. boven 20.9); de buik is grof besmeten, de schouder en hals zijn gepolijst. "Harpstedt" urn. Vondstomstandigheden: Bij graafwerkzaamheden in de tuin'. Zie ook onder CAA: 58DN-26 (= waarn. 31746).'
3119175100	De vondsten bestaan uit keramiek en crematieresten uit de Midden Romeinse Tijd A en B. 'Informatie is aanwezig in het Bulletin van de K.N.O.B. (Bogaers, 15-08-1964, *226). Het geheel betreft een sterk verwerk' terrein, de grond was gedeeltelijk vergraven door aanleg van de waterleiding. In het verleden en in latere tijd zijn in de directe omgeving van deze vindplaats meerdere Romeinse crematiegraven aangetroffen, behorend tot een Romeins grafveld (zie Goossens, 1930, p. 20-21).'
2878696100	De vondsten betreffen aardewerk en crematieresten uit de IJzertijd.
2871072100	'Het betreft de vondst van een 'Romeinse groenblauwe meloenvormige kraal. Diam.: 2.00-2.50 cm. (...) Gevonden in tuin tussen crematieresten, ca. 60 m van Romeins brandgraf 198.040-357.020. Dat het hier gaat om de resten van een Romeins crematiegraf is zeer aannemelijk, gezien de directe nabijheid van andere Romeinse crematiegraven, behorend tot een grafveld. Het materiaal van de kraal wordt niet gegeven, maar wanneer het inderdaad om een meloenkraal gaat, betreft het

waarschijnlijk glas. Daarom is in het bovenstaande onzekerheid aangegeven m.b.t. de vondst.'

2802198100	De locatie bevat een crematiegrafveld uit de Midden Romeinse Tijd.
2872109100	'Vondsten vermoedelijk afkomstig van brandgraven uit de 2e eeuw n.Chr., gedaan bij het leggen van een stuk elektrische kabel. Latere opgravingen op deze plaats hebben nog meer Romeinse crematiegraven aan het licht gebracht, die deel uit blijken te maken van een Romeins grafveld.'
3119645100	Vondsten uit de Midden Romeinse Tijd – Laat Romeinse Tijd. 'Romeinse vondsten gedaan bij de vroegere molen van Kunkels o.a. een terra-sigillata drinkbeker en een terra-sigillata wrijfschaal.'
2724008100	Vondsten betreffen handgevormd aardewerk uit de Vroege IJzertijd.
3117158100	De vondsten betreffen een munt uit de Romeinse Tijd. Vuursteen uit het Neolithicum en keramiek uit de Late Bronstijd – Romeinse Tijd.

3.2 Verwachte archeologische waarden

Op de beleidskaart archeologie van de gemeente Roermond is te zien dat het plangebied zich bevindt in een zone met een hoge archeologische verwachting (Figuur 4). Zowel in het zuiden als in het noorden van het onderzoeksgebied bevinden zich vondstmeldingen uit de perioden Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Het merendeel van de vondsten dateert uit de IJzertijd en de Romeinse tijd.

Het noorden van het plangebied wordt aangeduid als een historische kern. Dit kan verwijzen naar de concentratie Romeinse crematiegraven en bijbehorende resten in deze zone. Binnen het plangebied is op het kadastrale minuutplan uit het begin van de 19de eeuw te zien dat er zich een molen met erf bevond op perceelnummer 739. Afhankelijk van plaatselijke verstoringen kunnen hier funderingsresten en losse vondsten worden aangetroffen.

De onderzoeksmeldingen binnen het onderzoeksgebied laten zien dat er in de omgeving van het plangebied veel verstoorde gronden bevinden. Gezien de bebouwing op het voormalig Philipsterrein bestaat er een kans dat dit ook op het voormalig Philipsterrein het geval is.

Op basis van deze QuickScan kan geen gespecificeerd verwachtingsmodel op worden gesteld. Indien dit vanwege geplande werkzaamheden nodig of verplicht blijkt kan een Bureauonderzoek Archeologie conform KNA 4.1 worden opgesteld.

4 DE ZES PIJLERS VAN ERFGOED

In dit hoofdstuk worden de erfgoedwaarden die in verband kunnen worden gebracht met het plangebied uiteengezet op basis van historisch kaartmateriaal, de cultuurhistorische waardenkaart van Limburg en op basis van geschreven bronnen.

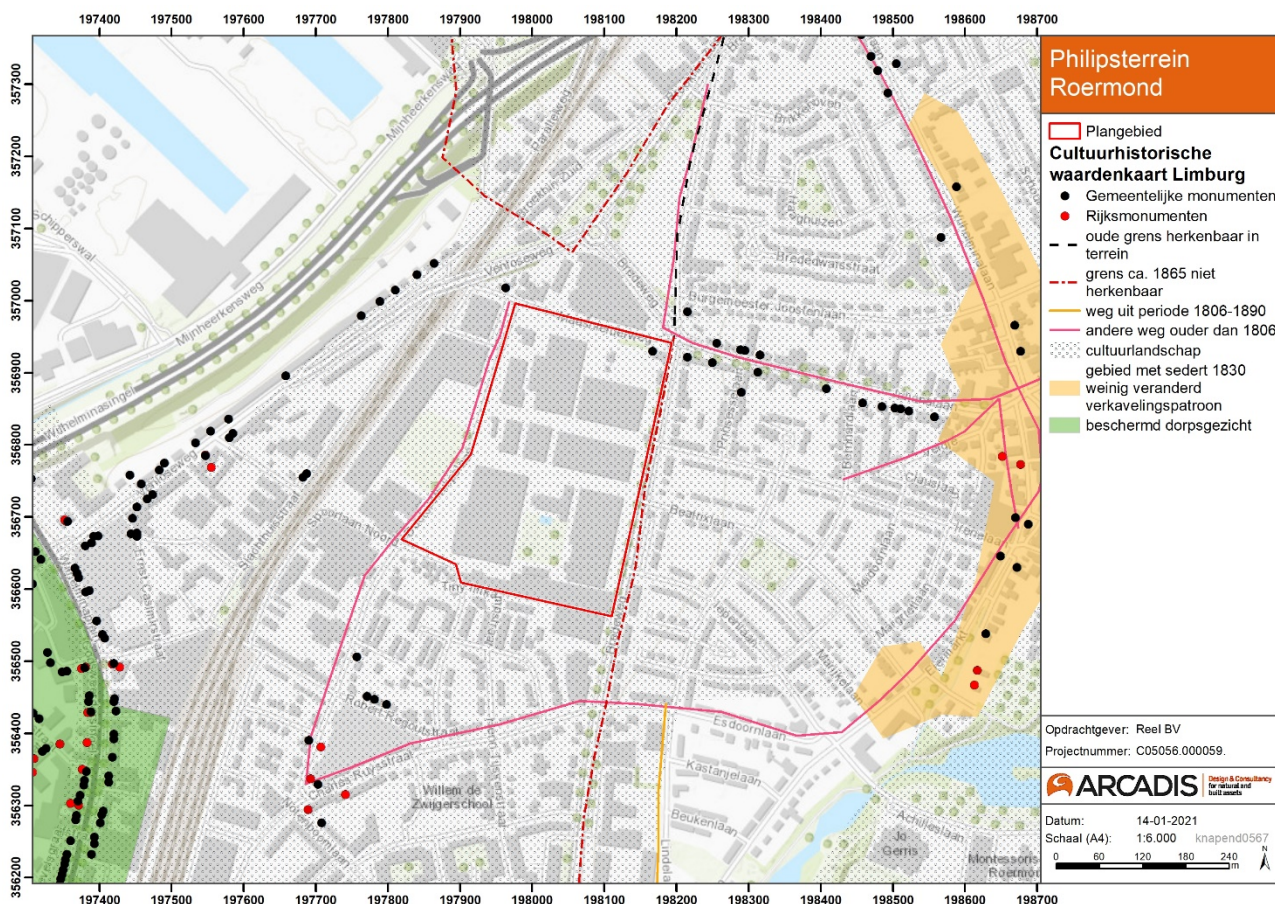
4.1.1 Historisch landschap

Historische geografie

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Limburg wordt het plangebied weergegeven in een cultuurlandschap (bouwland, veld) (Figuur 19). Het maakt deel uit van een groter gebied dat vanaf de 20ste eeuw bebouwd wordt. In de 19de eeuw bestond het plangebied uit bouwland. Ten oosten van het voormalig Philipsterrein bevindt zich een gebied met een sinds 1830 matig veranderd verkavelingspatroon.

De Doctor Philipslaan, direct ten westen van het voormalig Philipsterrein en de Charles Ruystraat ten zuiden van het plangebied, zijn beiden historische wegen van voor 1806. Ten oosten en ten noorden van het plangebied worden oude gemeentegrenzen weergegeven. Dit betreft de gemeentegrens tussen de gemeenten Roermond en de voormalige gemeente Maasniel (Figuur 8).

In aanvulling op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Limburg is in deze QuickScan vastgesteld dat het huidige stratenpatroon rondom het voormalig Philipsterrein nog steeds grotendeels overeenkomt met de situatie op de historische kaart van Jacob van Deventer uit de 16de eeuw (Figuur 6). De locaties van de Maasnielderweg, de Bredeweg en de Doctor Philipslaan komen rond het plangebied overeen met de 16de -eeuwse situatie.

Figuur 19 Cultuurhistorische waardenkaart provincie Limburg.

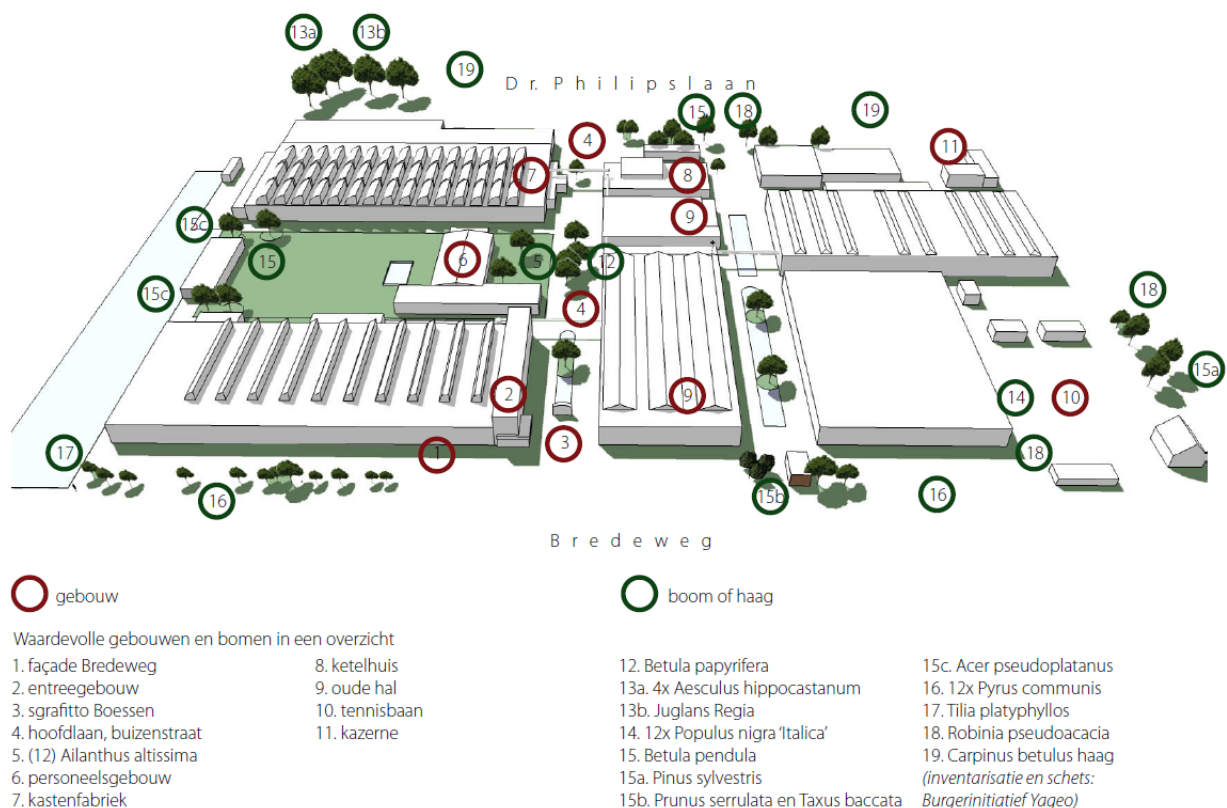
Historisch groen

Om te bepalen of er historische waardevolle bomen of struiken binnen het plangebied liggen, is gebruik gemaakt van de atlas landschappelijk groen erfgoed van Nederland (Maes, 2016). Historisch waardevolle bomen en struiken betreffen bomen en struiken die al op de historische kaart uit 1850 staan aangegeven. Deze vegetatie is vaak inheems, autochtoon en kenmerkend voor het gebied waar dit in voorkomt. Autochtoon plantmateriaal betekent dat het gaat om plantensoorten die hier na de laatste IJstijd zijn ontstaan. Inheems plantmateriaal zijn planten en bomen die kenmerkend voor een bepaald gebied zijn en alleen in die bepaalde gebieden voorkomt. In heel Nederland resteert nog maar ca. 3% van het totale inheemse en autochtone plantmateriaal en landschapselementen (Maes, 2013). Het is daarom zeer belangrijk dat wat er nog resteert, behouden blijft en beschermd blijft in toekomstige ontwikkelingen. Binnen het voormalig Philipsterrein wordt geen historisch groen weergegeven op de Atlas Historisch groen.

Waardering van historisch groen door omwonende

Het burgerinitiatief Yageo heeft in 2015 een historische waardenstelling opgesteld van het voormalig Philipsterrein in Roermond. Het initiatief is opgericht door zes buurtbewoners in 2012. De groep streeft namens de buurt naar het behoud en de gedeeltelijke herbestemming van het industriële terrein.

Hierin worden ook de oude bomen als cultuurhistorisch waardevol gewaardeerd. Er staan verschillende oude bomen uit de tijd van Philips op het terrein. Samen met de restanten van perken en gazons vormt dit groen een aanknopingspunt voor het verhaal dat verteld kan worden over het beleid van Frits Philips. Door groen aan te planten wilde hij zijn werknemers een stimulerende werkplek bieden. De historische waardestelling bevat een inventarisatie van de waardevolle oude bomen die vanaf de openbare weg te zien zijn (Figuur 20).

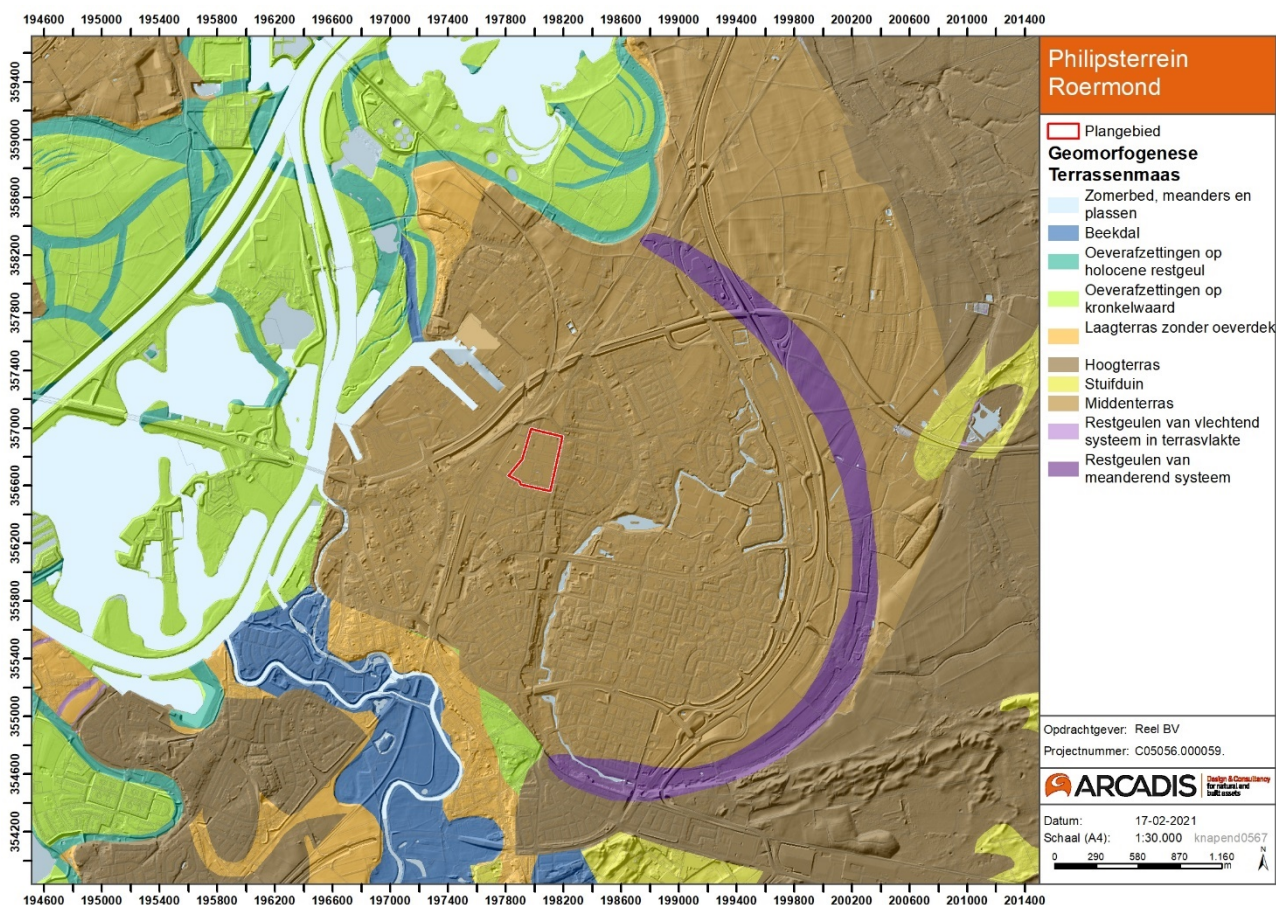
Figuur 20 Inventarisatie van waardevolle gebouwen en bomen (Burgerinitiatief Yageo, 2015).

4.1.2 Natuurlijk erfgoed

Het plangebied is onderdeel van het Maasterrassenlandschap en bevindt zich op het middenterras (Figuur 21). Het Maasterrassenlandschap is ontstaan doordat de Maas zich heeft ingesneden in het landschap waardoor terrassen zijn ontstaan. Dit landschap is van bijzondere cultuurhistorische betekenis door de opbouw van het landschap in drie niveaus die verschillen in inrichting en in het gebruik dat men er vanouds van heeft gemaakt.

Binnen het plangebied bevinden zich mogelijk reliëfverschillen die in verband gebracht kunnen worden met de locatie op het middenterras van de terrassenmaas.

In deze QuickScan is geen landschappelijke analyse opgenomen. Doormiddel van een onderzoek naar het landschap in combinatie met een veldbezoek kan worden vastgesteld welke landschappelijke kenmerken terug te zien zijn in en om het plangebied.

Figuur 21 Geomorfogenese van de terrassenmaas.

4.1.3 Immaterieel erfgoed

Immaterieel erfgoed omvat levend erfgoed, het zijn de sociale praktijken die vandaag de dag nog worden uitgevoerd. Deze praktijken zijn overgedragen van generatie op generatie en zijn belangrijk voor een gemeenschappelijke identiteit. Deze sociale praktijken vormen een belangrijke verbinding met de geschiedenis van een plek en de huidige bewoners. Het zijn de gemeenschappen of groepen mensen die verbonden zijn aan de sociale praktijken en/of hier actief mee bezig zijn die sociale praktijken tot immaterieel erfgoed kunnen benoemen.

De Limburgse streektaal met haar vele dialecten valt onder de noemer immaterieel erfgoed. Er wordt veel geschreven in *'t plat*. Dit is ook terug te zien op de Facebookgroep Philips Roermond 1947 – 2005. Hier worden herinneringen over het verleden van Philips in Roermond opgehaald.

Het onderzoeksbureau Flycatcher liet in 2016 samen met Dagblad de Limburger een onderzoek uitvoeren waaruit bleek dat 96 % van de Limburgers de Limburgse streektaal als het belangrijkste kenmerk van hun eigen regionale identiteit beschouwt (Van de Wijngaard, 2019). In de wijk 't Vrijveld wordt veel dialect gesproken. Dit was ook het geval op de werkvloer bij Philips.

Ook het jaarlijks vieren van carnaval en het Oud Limburgs Schuttersfeest (OLS) behoren op de lijst van immaterieel erfgoed die in verband kan worden gebracht met Roermond en 't Vrijveld.

Het kan dat er in de wijk nog meer sociale praktijken uitgeoefend worden die door de bewoners van het Vrijveld gewaardeerd worden tot immaterieel erfgoed. Hierbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld het jaarlijkse organiseren van feesten, fietstochten en bijeenkomsten. Binnen het project voor de herontwikkeling van het voormalig Philipsterrein gaat Arcadis in gesprek met mensen uit de omgeving. Daarbij worden verhalen over het verleden van de wijk en het voormalig Philipsterrein opgehaald. Hieruit is al gebleken dat mensen zich betrokken voelen bij de geschiedenis van de plek. Er zijn veel verhalen van bijvoorbeeld oud-medewerkers die hierover vertellen.

4.1.4 Gebouwd erfgoed

De gebouwen op het voormalig Philipsterrein zijn waarschijnlijk ontworpen door de architecten van de bouwkundige afdeling van de N.V. Philips. De architecten zijn functionalistisch maar ook vormgeving is belangrijk. De stijl van de gebouwen kan ook wel *Shake-hands-architectuur* genoemd worden. Dit verwijst naar de bouwstijl uit de wederopbouwperiode waarin toenadering wordt gezocht tussen het Nieuwe Bouwen (modern) en de Delftse School (traditioneel). Bij deze stijl worden traditionele baksteengevels gecombineerd met moderne materialen en constructiemethoden als staal en beton.

De gebouwen op het voormalig Philipsterrein hebben voornamelijk een sobere en doelmatige stijl. Hierbij wordt het gebruik van baksteen gecombineerd met staal en beton. De oostelijke en westelijke entrees van het voormalig Philipsterrein met daartussen een weg worden aan beide zijden gekenmerkt door buizenstraten. Deze buizenstraten zijn beeldbepalend voor het terrein en herinneren aan het industriële verleden van deze plek.

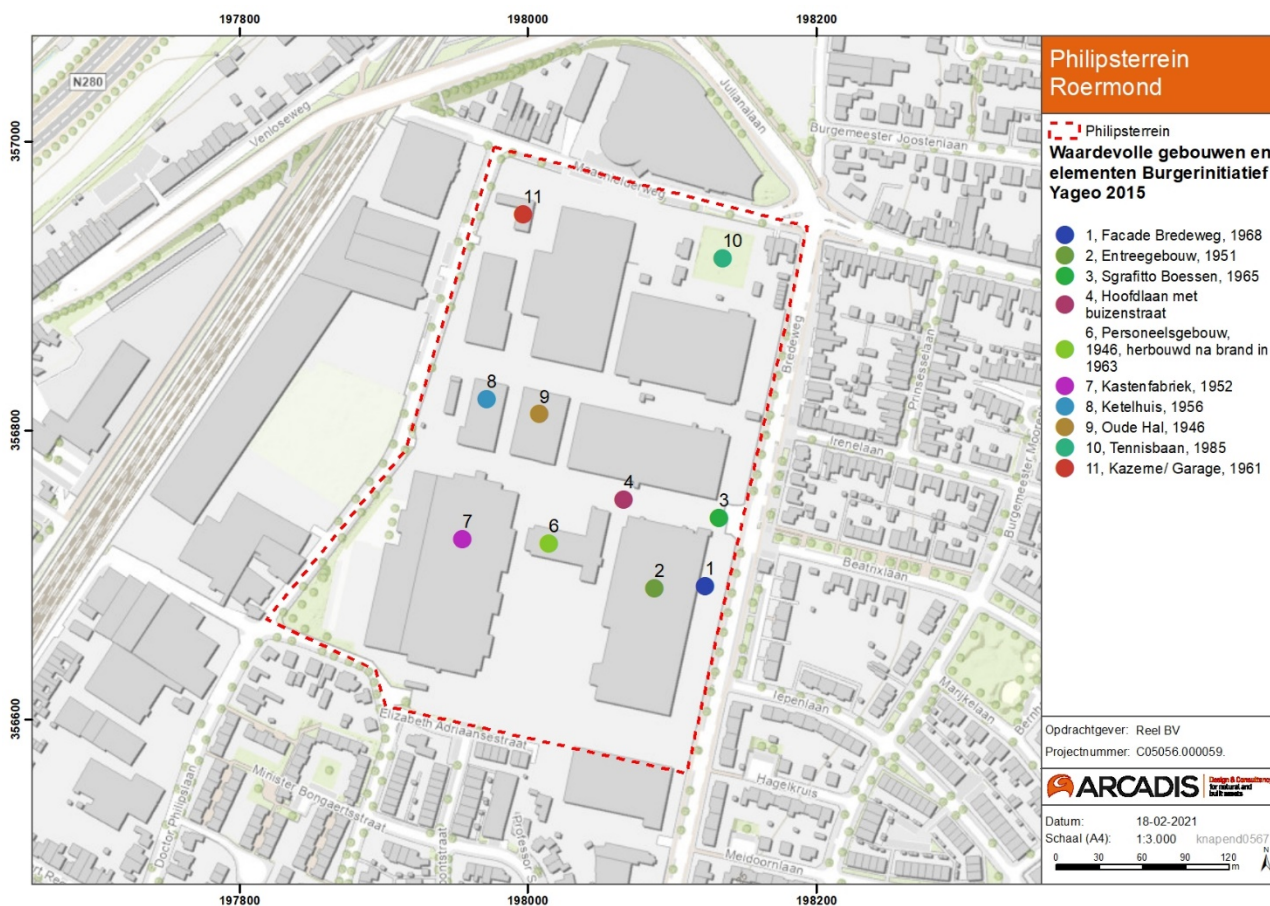
Waardering van het gebouwde erfgoed door omwonenden

De fabrieksgebouwen op het voormalig Philipsterrein worden in de historische waardenstelling van Burgerinitiatief Yageo gewaardeerd als een cultuurhistorisch waardevol ensemble en als industrieel erfgoed (Figuur 20) (Yageo, 2015). Dat er waarde gehecht wordt aan het behoud en de herontwikkeling van het voormalig Philipsterrein in Roermond voor de huidige en voor toekomstige generaties blijkt ook uit de oprichting en het aantal leden van de Facebookgroep Philips Roermond 1947 – 2005. Hierop worden nog steeds oude foto's van de fabrieksgebouwen van Philips in Roermond gepost.

In Figuur 22 zijn de locaties van fraaie behoudenswaardige elementen te zien die door het Burgerinitiatief Yageo in 2015 geïnventariseerd zijn (Yageo, 2015).

1. De gevel van de hoofdingang aan de Bredeweg met een fraaie 'curtain wall' in glas en staal (Figuur 23). Het betreft een modernistische gevel die voor de originele gevel (Figuur 24) is geplaatst.

2. Het entreegebouw aan de Bredeweg, links langs de ingang van het voormalig Philipsterrein (Figuur 23). Dit gebouw heeft lange raampartijen met een vooruitspringende portiersloge.
3. Het kunstwerk / sgraffito van Boessen als teken van de tijd (Figuur 31).
4. De entree van de industriële boulevard. Beeldbepalend voor deze hoofdlaan zijn de buizenstraten (Figuur 25).
5. Cultuurhistorisch waardevolle bomen, deze worden verbeeld in Figuur 20.
6. Het personeelsgebouw met vooruitspringende entree, de tuin, de vijver en de lange raampartijen (Figuur 27, Figuur 26).
7. De kastenfabriek is een toonbeeld van lichte en efficiënte bouw met een fraai sheddak (Figuur 28).
8. Het ketelhuis is origineel en nog redelijk in tact (Figuur 29).
9. Het gebouw direct ten oosten van het ketelhuis wordt de oude hal genoemd. Samen met andere oudere hallen rechts naast de hoofdlaan zijn deze gebouwen van belang vanwege de typische gevelopbouw van Philips in twee delen met veel glas.
10. De tennisbaan met kantinebouw, dit herinnert aan het belang dat Philips hechtte aan de ontspanning van medewerkers.
11. De kleine garage / het brandweergebouwtje aan de Maasnielderweg herinnert aan de bedrijfsbrandweer van Philips Roermond. Deze haalde veel prijzen binnen.

Figuur 22 Waardevolle gebouwen en elementen Burgerinitiatief Yageo 2015.

Figuur 23 De gevel bij de hoofdingang aan de Bredeweg met een modernistische gevel die vóór de oude gevel is geplaatst, nummer 1. Rechts op de foto is het entreegebouw te zien.

Figuur 24 De gevel van Philips aan de Bredeweg, met de originele gevel, nummer 1.

Figuur 25 De entree van de industriële boulevard met op de voorgrond het kunstwerk van Boessen. Beeldbepalend voor deze hoofdlaan zijn de buizenstraten.

Figuur 26 Het kantinegebouw met personeelswinkel, herbouwd na de brand in 1963.

Figuur 27 Het kantinegebouw gebouwd in 1946.

Figuur 28 Het kantinegebouw, de personeelswinkel en het parkje links en de kastenfabriek rechts

Figuur 29 Het ketelhuis en de buizenstraat over de hoofdlaan die een verbinding vormt met de kastenfabriek.

Overig gebouwd erfgoed

Een vrijstaand huis met drie woningen onder een kap aan de Maasnielderweg 84 en 86 betreft een gemeentemonument gebouwd rond 1930 (Figuur 19 en Figuur 20). Het bevindt zich aan de rand van het voormalig Philipsterrein. Het gebouw heeft een bakstenen gevel met houten rechthoekige vensters waarvan een aantal glas in lood. De bouwstijl wordt traditionalistisch genoemd (Provincie Limburg, 2012). Het traditionalisme kwam begin 20ste eeuw op en kende in de jaren 20 en 30 een bloei. Binnen het traditionalisme werd de voorkeur gegeven aan hout, natuursteen en baksteen. Het betreffen vrij gesloten gevels, opgetrokken uit baksteen met verticale openingen en hellende daken. De vorm van het gebouw werd daarbij bepaald door de bestemming, niet de functie.

Figuur 30 Gemeentelijk monument Maasnielderweg 84 en 86.

4.1.5 Collecties en objecten

Op het voormalig terrein van Philips Roermond bevindt zich een kunstwerk. Dit behoort tot de erfgoedpijler collecties en objecten.

Het kunstwerk is gemaakt door Mathieu Boessen en stelt de gezamenlijke kracht van de mannelijke en vrouwelijke medewerkers voor met daaromheen een fabriekscontour. Het kunstwerk is 'aangeboden door het personeel' op 24 september 1965.

Mathieu (Hendricus Andreas Hubertus) Boessen (1912 – 1998) was een restaurateur, schilder, kunstenaar, wandschilder en ontwerper uit Roermond. Hij is bekend om zijn 'Zelfportret met penseel' uit 1943. Hij heeft gewerkt in de stijlen van het Nederlands magisch realisme en het surrealisme. Hij heeft ook meer traditioneel geschilderde stillevens en schildert dan bijvoorbeeld stadsgezichten van Roermond (museumhelmond.nl).

Op het voormalig Philipsterrein hebben zich in de jaren leegstand na 2005 verschillende mensen uitgeleefd met graffiti. Afhankelijk van de waardering vanuit de wijk voor deze straatkunst kunnen deze muurschilderingen worden gezien als cultuurhistorisch waardevol. Als dat het geval is, kan ervoor worden gekozen om enkele muurschilderingen te behouden (Figuur 32).

Figuur 31 Kunstwerk van Mathieu Boessen op het voormalig Philipsterrein (Arcadis veldbezoek, 2020).

Figuur 32 Een graffiti muurschildering op het voormalig Philipsterrein.

4.2 Risico's & kansen

4.2.1 Risico's

Een risico voor de herontwikkeling van het voormalig Philipsterrein is dat door de transformatie van gebouwen de herkenbaarheid van het terrein verloren kan gaan. De stijl van de gebouwen wordt nu ook wel *Shake-hands-architectuur* genoemd. Dit verwijst naar de bouwstijl uit de wederopbouwperiode waarin toenadering wordt gezocht tussen het Nieuwe Bouwen (modern) en de Delftse School (traditioneel). Bij deze stijl worden traditionele baksteengevels gecombineerd met moderne materialen en constructiemethoden als staal en beton. De architecten zijn functionalistisch maar ook vormgeving is belangrijk.

Het burgerinitiatief Yageo heeft in 2015 een eerste inventarisering uitgevoerd van behoudenswaardige elementen op het voormalig Philipsterrein. Deze elementen worden verbeeld in Figuur 20 en Figuur 22. Indien een of meerdere van de kenmerkende elementen verdwijnen verliest het terrein aan cultuurhistorische- en herinneringswaarde.

Ook het toevoegen van veel nieuwe beeldbepalende elementen zonder relatie met het verleden van deze plek kan de herinneringswaarde en herkenbaarheid van het terrein verstoren.

Samen vormen de behoudenswaardige elementen een cultuurhistorisch waardevol ensemble van fabrieksgebouwen en bijgebouwen en groen erfgoed. De sloop van Philips gebouwen op het voormalig Philipsterrein kan ten kosten gaan van de cultuurhistorische ensemblewaarde.

Het uitgangspunt van de op te stellen Gebiedsvisie 't Vrijveld Noord & voormalig Philipsterrein is om zo veel mogelijk uit te gaan van de bestaande situatie en de historische kwaliteiten te benutten.

4.2.2 Kansen

Door de herontwikkeling van het voormalig Philipsterrein, door gebouwen een nieuwe functie te geven en de omgeving te transformeren tot een levendig stadsdeel, wordt een einde gemaakt aan het verval van het terrein. Het terrein kan hierdoor een waardevolle culturele en economische functie gaan vervullen, waar mensen afkomstig uit Roermond en daarbuiten van kunnen genieten.

Beeldbepalende elementen zoals geïnventariseerd door het Burgerinitiatief Yageo in 2015 kunnen worden meegenomen in de herontwikkeling van het terrein. Om de herkenbaarheid van het terrein en de cultuurhistorische waarden verder te behouden, kan bij eventuele verbouwingen gebruik worden gemaakt van materialen kenmerkend voor het terrein, zoals staal, baksteen en beton.

Bij het ontwerpen van de omgeving van het gebouw, dienen de oude bomen, die door Philips op het terrein zijn aangeplant (voor zover deze gezond zijn) te worden behouden. Dit geldt ook voor de vijver ten oosten van de kastenfabriek (Gebouw C) deze zou weer vrij en zichtbaar gemaakt kunnen worden.

Als hart van het terrein kan de kantine en de personeelswinkel worden verrijkt met verwijzingen naar het verleden van het terrein. Dit centrum heeft potentie om ingericht te worden tot een plek waar de bewoners van het Vrijveld samen kunnen komen. Daarnaast zou bijvoorbeeld een bord geplaatst kunnen worden met daarop foto's van jubilea en kien- dans- en toneelavonden.

De herontwikkeling van het terrein biedt ook de kans om mensen uit de wijk te betrekken bij het ontwerp ervan. In de wijk kan verder worden geïnventariseerd welke elementen als behoudenswaardig gezien worden. Binnen het project voor de herontwikkeling van het voormalig Philipsterrein gaat Arcadis in gesprek met mensen uit de omgeving. Daarbij worden verhalen over het verleden van de wijk en het voormalig Philipsterrein opgehaald. Dit biedt een kans om mensen te betrekken bij het inventariseren van waardevolle elementen op het terrein.

Door een bouwhistorisch onderzoek met waardestellingen van het interieur en exterieur van de gebouwen kunnen de behoudenswaardige elementen nog worden aangevuld. Daarmee kunnen in samenwerking met de wensen uit de wijk goed onderbouwde keuzes voor het ontwerp worden gemaakt.

5 CONCLUSIES EN ADVIES

5.1 Conclusie archeologie

Volgens de beleidskaart archeologie van de gemeente Roermond geldt voor het voormalig Philipsterrein een hoge archeologische verwachting (Gemeente Roermond, 2011). Het plangebied heeft een dubbelbestemming Waarde – Archeologie (Gemeente Roermond, 2011).

Voor de zone Waarde Archeologie van het bestemmingsplan Vrijveld Lommerveld geldt een vrijstellingsgrens voor grondwerkzaamheden van 0,40 m -Mv en 100 m². Deze vrijstellingsgrens komt overeen met de beleidszone 'Gebied met hoge archeologische verwachting' op de beleidskaart archeologie. Voor de vervanging, vernieuwing of verandering van bebouwing waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering geldt geen verplichting voor archeologisch onderzoek.

Indien er toch bodemverstorende maatregelen worden uitgevoerd buiten de bestaande funderingen en deze dieper gaan dan 40 cm -Mv en ook het vrijstellingsoppervlak van 100 m² overschrijden, dan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Een bureauonderzoek archeologie conform KNA 4.1 is dan de eerste stap om inzicht te verschaffen in de archeologische waarden die zich in het plangebied kunnen bevinden en daarmee tot een gespecificeerde archeologische verwachting te komen. Op basis van dit onderzoek conform KNA 4.1 wordt geadviseerd of er en op welke manier vervolgonderzoek nodig is.

5.2 Conclusie cultuurhistorie

Reel BV heeft de intentie om het voormalig Philipsterrein in Roermond te transformeren en te ontwikkelen tot een levendig stadsdeel met woningbouw en een mixed-used programma. Het uitgangspunt is om dit gebied integraal te gaan ontwikkelen met respect voor de bestaande historische kwaliteiten van zowel de industriële bebouwing als de ruimtelijke opbouw van het terrein.

Door het terrein een nieuwe functie te geven en de omgeving te transformeren tot een levendig stadsdeel, wordt een einde gemaakt aan het verval van het terrein. Het terrein kan hierdoor een waardevolle culturele en economische functie gaan vervullen waar mensen afkomstig uit Roermond en daarbuiten van kunnen gaan genieten.

Op het historische kaartmateriaal is te zien dat het stratenpatroon grenzend aan het voormalig Philipsterrein overeenkomt met de historische situatie in de 16de eeuw. Het terrein zelf bestond in deze tijd tot en met de 19de eeuw uit bouwland. Op de minuutkaart uit de eerste helft van de 19de eeuw is verder te zien dat de naam 'Vrije Velde' al werd gebruikt voor de omgeving waar het plangebied deel van uitmaakt. Mogelijk verwijst deze naam naar het vrije schootsveld van de vesting Roermond.

In de 20ste eeuw en dan vooral vanaf de vestiging van Philips op het terrein in 1947 wordt het terrein steeds verder bebouwd met fabriekshallen en bijbehorende gebouwen (Figuur 12). Ook de bouwlanden grenzende aan het terrein worden steeds verder bebouwd, voornamelijk met woonwijken. Het stratenpatroon wordt verder uitgebreid maar de wegenstructuren die op kaart van Jacob van Deventer uit de 16de eeuw te zien is is nog steeds herkenbaar.

Kenmerkende elementen op het voormalig Philipsterrein zijn de oude bomen, de gebouwen in de stijl van de *Shake-hands-architectuur*, de gevel van de hoofdingang aan de Bredeweg, het entreegebouw, het kunstwerk van Boessen, de hoofdlaan van het terrein met beeldbepalende buizenstraten, de cultuurhistorisch waardevolle bomen, de kastenfabriek, het ketelhuis, de oude hallen ten noorden van de hoofdlaan, de tennisbaan met kantinegebouw en het brandweergebouwje aan de Maasnielderweg. Hierbij hoort ook het personeelsgebouw met vooruitspringende entree, de tuin en de vijver. Samen vormen deze elementen een cultuurhistorisch waardevol ensemble.

5.3 Advies cultuurhistorie

Om de cultuurhistorische- en herinneringswaarde van het terrein te behouden wordt geadviseerd kenmerkende en beeldbepalende elementen te behouden. Het toevoegen van veel nieuwe beeldbepalende elementen zonder relatie met het verleden van deze plek kan de herinneringswaarde en herkenbaarheid van het terrein verstoren en wordt om deze reden niet aangeraden.

Binnen het project voor de herontwikkeling van het voormalig Philipsterrein gaat Arcadis in gesprek met mensen uit de omgeving. Daarbij worden verhalen over het verleden van de wijk en het voormalig Philipsterrein opgehaald. Dit biedt een kans om mensen te betrekken bij het inventariseren van waardevolle elementen op het terrein.

Doormiddel van bouwhistorische onderzoeken met waardestellingen van het interieur en exterieur van de gebouwen op het voormalig Philipsterrein kunnen de behoudenswaardige elementen nog worden aangevuld. Daarmee kunnen in samenwerking met de wensen uit de wijk goed onderbouwde keuzes voor het ontwerp worden gemaakt.

REFERENTIES

Daamen, P. (2012). *De geschiedenis van Philips Roermond*.

Maes, B. (2016). *De Atlas landschappelijk groen Erfgoed*: www.landschapinnederland.nl

Buurtvereniging 't Vrijveld, (2016). *'t Vrijveld in beeld. Zeventig eeuwen geschiedenis van een Roermondse wijk*.

Digitale bronnen

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Het Bestemmingsplan Vrijveld Lommerveld (vastgesteld 2011-12-15).
- Monumenten- en archeologieverordening 2011(Gemeente Roermond 2011).
- Archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente Roermond
- Archeologische beleidskaart van de gemeente Roermond 2011
- Eerder uitgevoerd onderzoek
- De Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Limburg
- Historisch kaartmateriaal (Bron: topotijdreis)
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.museumhelmond.nl

COLOFON

VOORMALIG PHILIPSTERREIN ROERMOND
QUICKSCAN ARCHEOLOGIE EN CULTUURHISTORIE

KLANT
Reel BV

AUTEUR
D.K.

PROJECTNUMMER
C05022.214211

ONZE REFERENTIE
D10007401:143

DATUM
5 maart 2021

STATUS
Definitief

GECONTROLEERD DOOR

D.B.
Manager Erfgoed en Ruimte

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 33
6800 LE Arnhem
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com